

POLSKIE TYSIĄCLECIE

Uchwała Komitetu Przygotowawczego Obchodów Tysiąclecia
Państwa Polskiego

akceptowana na posiedzeniu Rady Państwa w dn. 12 lutego 1960 r.

Komitet Przygotowawczy Obchodów Tysiąclecia Państwa Polskiego w oparciu o uchwałę Rady Państwa z dnia 22 II 1958 r. i uchwałę Sejmu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z dnia 25 II 1958 r. ustala następujące założenia ramowego programu Obchodów:

I. Tysiąclecie swego bytu państwowego obchodzi naród polski w okresie poważnych osiągnięć społeczno-politycznych, gospodarczych i kulturalnych na swej drodze budownictwa socjalistycznego.

Dla upamiętnienia wielkiego jubileuszu społeczeństwo polskie podjęło wiele prac i czynów dobitnie świadczących o jego trosce o dzień dzisiejszy i jutro naszej Ojczyzny.

Centralne miejsce wśród tych czynów społecznych, mobilizujących energię i ofiarność najszerzych rzesz narodu, zajmuje wysunięta przez Polską Zjednoczoną Partię Robotniczą inicjatywa upamiętnienia Tysiąclecia Państwa Polskiego wzniesieniem tysiąca szkół ze środków społecznych. Rozwój tej akcji jest świadectwem dojrzałości obywatelskiej polskiego społeczeństwa, kontynuacją postępowych tradycji naszych dziejów, w których walka o szkołę, o jej powszechność i program nauczania grała tak istotną rolę.

Już w roku poprzedzającym Obchody Tysiąclecia społeczeństwo złożyło ponad miliard złotych na budowę nowych szkół. Dalsze wzmacnianie wysiłku w akcji zbiórkowej, osiągnięcie pełnej powszechności świadczeń, ich ciągłości stanowić będzie gwarancję realizacji ogólnonarodowego zobowiązania, będzie symbolem jedności polskiego społeczeństwa wobec podstawowych zadań, jakie stają przed narodem w latach jubileuszu.

Wielki program zadrzewiania kraju, przewidujący zasadzenie 100 milionów drzew i 60 milionów krzewów, zakładania parków, sadzenia dębów Tysiąclecia przy szkołach i w miejscach związanych z upamiętnieniem doniosłych wydarzeń w naszej historii, akcja porządkowania miast i osiedli, budowa obiektów kulturalnych, opieka nad

zabytkami, to formy, w których przejawia się w latach 1960 — 1966 udział w Obchodach całego społeczeństwa.

II. Obchody Tysiąclecia powinny przynieść rozszerzenie wiedzy o przeszłości narodu od czasów najdawniejszych do naszych dni, wzbudzać zainteresowanie dziejami ojczystymi, aby były one źródłem uczuciowego zaangażowania się ze wszystkim co postępowe i twórcze w naszym kraju, mobilizować energię społeczną w budownictwie socjalistycznym.

Dla należytego ukazania i wydobywania wielkich postępowych tradycji narodu polskiego, zbliżeniach do najszerszych kręgów społeczeństwa należy w latach Obchodów wzmacniać dotychczasową akcję popularyzacyjną.

W tym celu należy zwrócić szczególną uwagę na przygotowanie i wydanie w masowym nakładzie popularnego opracowania historii Polski oraz przyspieszyć wydanie „Biblioteczki Tysiąclecia” Towarzystwa Wiedzy Powszechnej.

W ramach programu upowszechnienia kultury trzeba szerzej uwzględnić tematykę związaną z postępowymi nurtami naszej historii, dziejami polskiego ruchu robotniczego i postępowych ruchów chłopskich, dostosować do tego zadania bieżące plany pracy muzeów, wydawnictw i czasopism popularnonaukowych. W ramach Biblioteki Powszechnej należy wyodrębnić książki służące temu celowi, dając społeczeństwu zestaw najcenniejszych pozycji oświetlających jego polityczne, gospodarcze i kulturalne dzieje. Komitet Przygotowawczy Obchodów Tysiąclecia Państwa Polskiego wspólnie z Centralną Radą Związków Zawodowych, Towarzystwem Wiedzy Powszechnej, Polskim Towarzystwem Historycznym, Polskim Towarzystwem Archeologicznym, Towarzystwem Rozwoju Ziem Zachodnich i wszystkimi innymi organizacjami społecznymi skupionymi we Froncie Jedności Narodu, rozwiną szeroką akcję odczytowo-popularyzacyjną, zwłaszcza w zakresie problematyki związanej z ustalonymi punktami węzłowymi obchodów.

Wielką rolę w upowszechnianiu postępowych tradycji dziejów Polski i wydobywaniu najcenniejszych wartości dorobku kulturalnego narodu odegra prasa polska. W styczniu 1961 r. dziennikarstwo polskie obchodzić będzie jubileusz 300-rocznicy ukazania się w kraju pierwszego czasopisma. Nawiązując do tradycji rewolucyjnej i radykalnej prasy polskiej dziennikarstwo polskie świadome obowiązków względem społeczeństwa rozwinie akcję popularyzacyjną i wydobędzie w ramach uroczystości swego 300-lecia miejsce prasy w walce o postęp, oświatę i kulturę, w budownictwie socjalistycznym i walce o pokój.

Ta akcja popularyzacyjna przy szerokim udziale prasy, radia, filmu i telewizji, winna przyczynić się do upowszechnienia znajomości najważniejszych wydarzeń dziejowych i wydobywania roli postępowych ruchów społecznych i prądów umysłowych oraz pozwoli uzyskać istotny postęp w zapoznaniu społeczeństwa z prawdą historyczną o jego przeszłości.

Nauka polska dostarczy dla tych celów materiału wyjściowego przez kontynuację, przyspieszenie lub zainicjowanie prac syntetycznych

i monograficznych w zakresie historii Polski, dziejów ruchu robotniczego i chłopskiego w Polsce, historii nauki, literatury i sztuki, podstawowych prac słownikowych, encyklopedycznych itp.

Między innymi należy doprowadzić w okresie Obchodów do czasów najnowszych wielotomową Historię Polski w opracowaniu Instytutu Historii PAN, wydać Historię Polski w językach obcych dla odbiorców zagranicznych, wydać do roku 1964 Dzieje Nauki Polskiej, podjąć nowe opracowanie Historii i Kultury Polskiej i szereg innych opracowań syntetycznych.

W oparciu o nie ukazać się powinny opracowania popularne i monografie, dostępne szerszemu ogółowi odbiorców, ze szczególnym uwzględnieniem historii gospodarczej Polski, rozwoju techniki, przemian ustrojowych, dziejów kościoła w Polsce, analizy źródeł siły i przyczyn słabości państwa polskiego w poszczególnych okresach jego dziejów. Wszystkie te zagadnienia ukazać należy na tle porównawczym z uwzględnieniem dziejów otaczającego świata.

Istotnym zadaniem w zakresie popularyzacji będzie ukazanie własnemu społeczeństwu oraz społeczeństwom obcym w formie odpowiednich wydawnictw, albumów, wystaw, filmów dorobku polskiej kultury i tradycji historycznych i współczesnych osiągnięć naszego kraju.

III. Obchody Tysiąclecia Państwa Polskiego obejmą całą historię państwa i narodu polskiego po jego najnowsze dzieje.

Na lata 1960 — 1966 przypada szereg rocznic wielkich wydarzeń, które w istotny sposób wpłynęły na dzieje narodu polskiego i które stanowić będą punkty węzłowe Obchodów:

1. 1000-lecie wystąpienia Polski na widownię dziejową.
2. 550-ta rocznica bitwy pod Grunwaldem.
3. 600-lecie Uniwersytetu Jagiellońskiego.
4. Rocznice związane z walką narodowowyzwoleńczą narodu polskiego.
5. 20-lecie Polski Ludowej.

Obchody innych rocznic związanych z rozwojem kultury polskiej i dziejami politycznymi narodu oraz uroczystości jubileuszowe poszczególnych miast i osiedli uzupełnią w programach terenowych wymienione punkty węzłowe, stanowiące ważny czynnik pogłębienia patriotyzmu przez uświadomienie cennych tradycji danego miasta, czy regionu, a na Ziemiach Zachodnich — ich polskiej przeszłości, roli historycznej w pierwszych wiekach istnienia państwa polskiego, walk o utrzymanie polskości w okresie późniejszym.

IV. Punktem wyjściowym Wielkiego Jubileuszu jest upamiętnienie okresu formowania się państwa polskiego i pierwszych świadectw historycznych o jego istnieniu.

Dla podsumowania dotychczasowych osiągnięć naszej nauki w dziedzinie archeologii, historii i dyscyplin z nią związanych w badaniach nad dziejami Polski wczesnopiastowskiej i okresem, który poprzedził powstanie ogólnopolskiego państwa w granicach między Odrą i Bugiem, Karpatami i Bałtykiem, Polska Akademia Nauk zorganizuje w 1960 r. Sesję Naukową z udziałem zainteresowanych badaczy obcych. Sesja

ta wytyczy jednocześnie dalsze kierunki badań na okres lat 1960 - 1966. Otwarta zostanie w Muzeum Archeologicznym w Warszawie wystawa — „Początki Państwa Polskiego — dzieje społeczeństw na ziemiach polskich od czasów najdawniejszych do XII wieku”. Wielkie osiągnięcia archeologii polskiej w ramach przygotowań do Obchodów Tysiąclecia wzbogacą dalsze prace wykopaliskowo-badawcze zmierzające do wydobycia możliwie największej ilości materiałów obrazujących formowanie się państwa polskiego, a przede wszystkim rolę Ziem Zachodnich w tym procesie.

Prace archeologiczne prowadzone będą w głównych ośrodkach Polski wczesnopiastowskiej i skoncentrowane w Poznaniu, Gnieźnie, Kruszwicy, Santoku, Szczecinie, Wolinie, Kołobrzegu, Wrocławiu, Opolu, Krakowie, Łęczycy, Wiślicy i na Grodach Czerwieńskich. W badaniach tych uczeni polscy nawiążą ścisłą współpracę z archeologami sąsiednich krajów socjalistycznych.

Dla zapoznania społeczeństwa z jego najstarszymi dziejami, obok wystawy w Muzeum Archeologicznym w Warszawie w roku 1963 w związku z 1000-letnią rocznicą najstarszego wydarzenia w historii Polski zanotowanego w pisanych źródłach historycznych, zorganizowana zostanie w Muzeum Narodowym w Poznaniu wystawa „Początki Państwa Polskiego i jego kultura” oraz wystawy lokalne w muzeach i na stanowiskach wykopaliskowych.

Między innymi uprzyświecone zostaną dla masowego ruchu turystycznego i odpowiednio zakonserwowane wykopaliska na Ostrówku w Opolu, Wolinie, Szczecinie, Kruszwicy i innych miejscowościach. Ministerstwo Kultury i Sztuki zorganizuje wystawy objazdowe, które dotrą do ludności miasteczek i osiedli wiejskich.

Dla zapoznania społeczeństwa w kraju, rodaków za granicą i społeczeństw obcych z problematyką najstarszych dziejów polskich, przygotowane zostaną kroniki, filmy krótkometrażowe i wydawnictwa popularne oraz przewodniki turystyczne uwzględniające najstarsze ośrodki państwowości polskiej.

W roku 1965 odbędzie się w Warszawie Międzynarodowy Kongres Archeologii Słowiańskiej, poświęcony problematyce powstania Państwa Polskiego, przygotowany w latach poprzednich przez szereg konferencji roboczych archeologów polskich. Wydane zostaną źródła z dziedziny archeologii oraz prace syntetyczne, jak Prahistoria Polski, Polska wczesnofeudalna oraz wydawnictwa źródłowe i monografie poświęcone poszczególnym regionom.

Intensyfikacji ulegną również badania historyków poświęcone najstarszym dziejom naszego państwa. Ich rezultatem będzie szereg publikacji naukowych i popularnych. Doprowadzone zostaną między innymi do końca wydawnictwa źródeł obcych i podstawowych źródeł polskich do dziejów Polski wczesnośredniowiecznej. Zostanie wydana zbiorowa międzynarodowa księga poświęcona początkom państwa polskiego z artykułami najwybitniejszych specjalistów polskich i obcych.

V. W lipcu 1960 r. zorganizowane zostaną uroczystości 550-tej rocznicy bitwy pod Grunwaldem. W ich ramach odsłonięty będzie na

polach pamiętnego zwycięstwa pomnik wzniesiony wysiłkiem i środkami całego społeczeństwa polskiego. Uroczystość odsłonięcia pomnika, która zgromadzi delegacje z całego kraju, będzie również manifestacją więzów łączących Warmię i Mazury z resztą Polski, będzie manifestacją jedności krajów, które mają własne tradycje udziału w bitwie grunwaldzkiej i walki ze wspólnym wrogiem, zagrażającym w początkach XV-tego wieku całej środkowej i wschodniej Europie. W ramach uroczystości grunwaldzkich odbędzie się szereg imprez, marszów, raidów motorowych itp. oraz uroczystości w Krakowie przy grobie Jagiełły i w miejscu zniszczonego przez okupanta pomnika. Masowy udział organizacji młodzieżowych w uroczystościach grunwaldzkich pozwoli przypomnieć młodemu pokoleniu nie tylko tradycję tego ważnego w dziejach narodu wydarzenia, lecz również tradycje późniejsze z Grunwaldem i jego pamięcią związane.

Uroczystości grunwaldzkie powinny się stać również manifestacją łączności z macierzą, rozsianej po całym świecie emigracji polskiej, której przedstawiciele przybędą na okres Obchodów do kraju.

Dla upamiętnienia rocznicy ukaże się szereg wydawnictw, wśród nich Album Grunwaldzki, Jubileuszowe wydanie Krzyżaków Sienkiewicza oraz wiele innych pozycji literackich i materiałów popularnych.

VI. Obchody Tysiąclecia powinny przypomnieć tak własnemu społeczeństwu jak i zagranicy wkład Polski do kultury i nauki światowej. Rok 1960, otwierający Obchody, będzie rokiem Chopinowskim, który obok VI-go Międzynarodowego Konkursu im. Fryderyka Chopina, cyklu wystaw i koncertów przyniesie pomnikowe wydanie dzieł wielkiego kompozytora. Rolę Polski i jej postępowej inteligencji w światowej nauce i kulturze ukażą jednak przede wszystkim uroczystości związane z 600-leciem krakowskiej *Alma Mater*. Podczas Obchodów jubileuszowych Uniwersytetu Jagiellońskiego przypomnieć należy krajowi i zagranicy postacie jego najwybitniejszych profesorów i wychowanków w szczególności Mikołaja Kopernika, geniusza, który położył podwaliny pod nową epokę w historii nauki.

Uroczystości w Krakowie, które zgromadzą przedstawicieli czołowych ośrodków naukowych całego świata, dadzą okazję, aby ukazać również wkład innych ośrodków życia naukowego w Polsce do światowych osiągnięć nauki. W związku z przygotowaniem do 600-lecia Uniwersytetu należy między innymi:

— przyspieszyć opracowanie *Dziejów Nauki Polskiej* przez Zakład Historii Nauki i Techniki PAN, wydać album poświęcony dziejom Uniwersytetu Jagiellońskiego, pracę zbiorową *Zarys dziejów Uniwersytetu Jagiellońskiego* oraz biografie najwybitniejszych uczonych związanych z Uniwersytetem,

— kontynuować rozpoczęte w roku 1953 wydanie krytyczne dzieła Kopernika *De revolutionibus*, przygotować naukowe i popularne wydawnictwa w językach obcych o wkładzie Kopernika do rozwoju nauki i losach jego teorii w kulturze i nauce światowej.

— odbudować i doprowadzić do stanu użytkowania obiekty związane z działalnością Mikołaja Kopernika we Fromborku,

— zorganizować w Krakowie wystawę poświęconą dziejom Uniwersytetu Jagiellońskiego.

VII. Walcząc o swoje wyzwolenie naród polski wniósł jednocześnie znaczny wkład w walkę innych narodów o zrzucenie więzów feudalizmu i ucisku narodowego.

Ukazanie zmagania się postępowych nurtów w powstaniach polskich z dążeniami wstecznymi, współpracy patriotów polskich i rewolucyjnych sił Rosji oraz akcji solidarnościowej wszystkich sił postępowych Europy, będzie dla współczesnego pokolenia nawiązaniem do internacjonalistycznych i patriotycznych tradycji narodu.

W celu naukowego przygotowania popularyzacji tych tradycji rozwinięte będą prace badawcze i źródłowe nad tym okresem dziejów Polski, wydany i opracowany wspólnie przez Instytut Historii PAN i Instytut Słowianoznawstwa Akademii Nauk ZSRR zbiór dokumentów do dziejów Powstania Styczniowego, przyspieszone prace nad wydaniem źródeł do historii polskich walk narodowowyzwoleńczych i dziejów polskiej klasy robotniczej, obrazujących ich wkład w walkę o narodowe i społeczne wyzwolenie ludu polskiego.

Ukazany zostanie wkład narodu polskiego do walk narodowowyzwoleńczych i społecznych na świecie i wydobyte tradycje udziału Polaków w walce wyzwolenczej narodu amerykańskiego, Wielkiej Rewolucji Francuskiej, Wiośnie Ludów, walkach Komuny Paryskiej, w Wielkiej Socjalistycznej Rewolucji Październikowej, w Hiszpanii i wszędzie tam, gdzie postępowe siły narodu polskiego toczyły walkę o „naszą i waszą wolność”.

VII. Punktem zwrotnym w dotychczasowych dziejach Polski było wejście narodu polskiego w roku 1944 na drogę socjalistycznego rozwoju w rezultacie długotrwałej walki mas pracujących o swe społeczne wyzwolenie, historycznego zwycięstwa Związku Radzieckiego i państw sprzymierzonych nad niemieckim faszyzmem i wyzwolenia przez armię radziecką i wojsko polskie naszego kraju. W roku 1964 przypada 20-ta rocznica powstania Polski Ludowej, ostatniego ogniwa naszych dziejów i ich ukoronowania, która zgodnie z ogólnymi założeniami Obchodów Tysiąclecia powinna być obchodzona szczególnie uroczystie z podkreśleniem wielkich osiągnięć uzyskanych w budownictwie socjalistycznym.

Dla należytego przygotowania tej wielkiej rocznicy należy rozwinąć w szerokim zakresie prace naukowe i popularyzatorskie celem ukazania w pełni dorobku polskiego społeczeństwa po 20-tu latach pracy w warunkach budownictwa nowego ustroju sprawiedliwości społecznej i różnic między Polską okresu międzywojennego a osiągnięciami Polski Ludowej.

IX. Rok 1965 — to 20-ta rocznica wyzwolenia i przyłączenia do macierzy po wielu wiekach oderwania i germanizacji Ziemi Zachodnich, którą przyniosła Polsce słuszna polityka obozu polskiej demokracji.

Rok ten uroczystie obchodzony będzie w całym kraju i wśród wychodźstwa polskiego za granicą dla podkreślenia raz jeszcze nie-

rozerwalnej więzi między tymi ziemiami a resztą Polski, dla ukazania że Śląsk, Pomorze Zachodnie i Ziemia Lubuska nie tylko w zaraniu naszej państwowości, ale przez wiele wieków następnych związane były z organizmem państwa polskiego i aż do czasów najnowszych wносиły wkład do ogólnonarodowej kultury. Sprawa Ziem Zachodnich i nienaruszalności granicy na Odrze i Nysie, ich obrony przed atakami rewizjonistów zachodnio-niemieckich, będzie przez cały okres Obchodów jednym z istotnych elementów, jednoczących w Obchodach Tysiąclecia społeczeństwo w kraju i rodaków na obczyźnie.

Obok opracowań poświęconych problematyce historycznej i współczesnej Ziem Zachodnich dla społeczeństwa w kraju i w językach obcych należy zorganizować w roku 1965 w głównych ośrodkach Ziem Zachodnich wystawy obrazujące historię i polskość tych terenów i nasze na nich osiągnięcia. Wystawy poświęcone tematyce Ziem Zachodnich należy zorganizować w miarę możliwości za granicą.

X. Obchody Tysiąclecia nie ograniczą się wyłącznie do uroczystości centralnych. Każde województwo, każdy region kraju wydobędzie w ich toku swoje własne postępowe tradycje historyczne, własny udział w kształtowaniu dziejów państwa i narodu. Plany te stanowią cenne uzupełnienie i istotną część składową Obchodów Tysiąclecia przy zachowaniu w tej dziedzinie umiaru i przystosowaniu zamierzeń do rzeczywistych potrzeb i możliwości.

XI. Polska Akademia Nauk zorganizuje w 1966 roku uroczystą Sesję Naukową poświęconą podsumowaniu badań nad problematyką Tysiąclecia.